

[Europocentrismus a europomorfismus]

Ladislav Hejdánek

◆ diktát, česky, vznik: nedatováno

◆ dictate, Czech, origin: nedatováno

[Europocentrismus a europomorfismus]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini Pro 3 preview]

Europocentrismus a europomorfismus nespočívá v tom, že pro evropskou tradici si vyhrazujeme nějaké specifčnosti, pokud tam skutečně jsou. Nýbrž spočívá naopak v tom, že velmi ochotně a velmi otevřeně strkáme evropské specifčnosti do cizích prostředí, do cizích kultur, dávných kultur, kde vůbec o ničem podobném nemohlo být řeči. To je europomorfismus a europocentrismus asi tak, jako je antropomorfismus, když vkládáme svá myšlenková hnutí do nějakého zvířete.

24. března. Na straně 47 Strombach v *Einführung in die systematische Philosophie* má takovouhle větu, cituji jenom kousek: *Beim Erkennen des Ich geht es um die unmittelbare reflektierende Selbsterfahrung hinsichtlich des Mitmenschen und so weiter*. Tedy jestliže je něco *unmittelbar*, tak to nemůže být *reflektierend*. A jestliže je to *reflektierend*, není to *unmittelbar*. To je zásadní protimluv a je vidět, že pojmy nejsou vyjasněny.

Popper požaduje, aby teorie zásadně byly falsifikovatelné. To jest, aby byly formulovány takovým způsobem, že falsifikace je možná, principiálně pochopitelně. To je ovšem určitý problém, protože je otázka, co to je vlastně falsifikovatelnost. Tedy předpokládáme, že nejjednodušší částice hmoty, jak se o tom hovoří, atomy, molekuly, nebo ještě pod tím menší částice subatomové, že nejsou tak naprosto navzájem podobné až identické, jak to předpokládá fyzika, moderní fyzika. Protože ta počítá jenom s velkými kvanty, s velkým počtem těchto jednotek, a není schopna se zabývat jednotlivým z nich. Tedy v zásadě je možno formulovat teorii, že individuální odlišnosti se vyskytují také u jednotlivých atomů třeba. A dalších částic, a budeme mluvit teď o atomech. Je nebo není tato teorie falsifikovatelná? No, dneska všechno vypadá na to, že falsifikovatelná není, a to prostě proto, že člověk nemá k dispozici žádný způsob pozorování ani experimentování s jednotlivým atomem.

Ovšem je teorie, že všechny atomy téhož druhu jsou si navzájem až do identičnosti podobné, falsifikovatelná? Tato teorie také není falsifikovatelná. A jestliže se od pozorování a eventuálně experimentování s jednotlivým, individuálním atomem přejde k tomu, co prokazuje moderní fyzika, totiž že je možné pracovat a úspěšně pracovat s tím předpokladem, že všechny atomy téhož druhu jsou si podobné až do identičnosti, tak právě stejným způsobem je možno poukázat na to, že existují živé bytosti, kde – jak se vyjádřil původně fyzik a matematik Whitehead – se elektrony v jejich těle chovají úplně jinak nebo do jisté míry jinak než mimo živé tělo.

A co teď proti tomu je? Jednak fyzika je úspěšná, jednak ale život byl taky úspěšný. Kdyby život nepočítal s tím, že se atomy dovedou chovat takovým způsobem, že vzniká integrovaná velká částice, velké soucno, komplikované, komplexní, které se chová jako *individuum*. No tak by nebylo vysvětlení, kde se vzal život. Na jedné straně je tady úspěšná fyzika, je úspěšná ve výkladu fyzikálních procesů, které nemají se životem co dělat. Na druhé straně je tu faktický život, který sice ještě neumíme vyložit, nevíme, jak to vlastně chodí, no nicméně sám fakt, že živé bytosti existují a že existují živá těla, organismy, je dokladem toho, že všechny atomy se nemusejí chovat stejně. Neboť mimo živé tělo se chovají jinak než v rámci živého těla. Tedy za prvé se nemusejí chovat vždycky stejně a za druhé asi tady existuje jakási tendence k *individuaci*.

Ve filosofii se pracuje různými metodami a také různými prostředky. Máme tam určité *invarianty*, které najdeme v různých filosofických systémech a konceptech. To neznámá, že jsou dány předem, jak se domníval třeba Kant, nýbrž to jsou výtvořiny lidské, které ovšem mají takovou povahu, že je nelze měnit. Že jednou, když jsou jednou vynalezeny, tak zůstávají. Obměna není možná, vývoj není

možný. Jediná možnost spočívá v tom, že jsou vymyšleny jiné, to jest konstituovány, zformovány, vynalezeny jiné. A s těmi se pak pracuje. Takže tamty musí být opuštěny, ale nemohou být změněny.

Čili tento typ, my se k tomu vrátíme později, ale tento typ invariantů existuje také ve filosofii. Má ovšem zcela jiný charakter než takzvaná fakta, objektivní fakta, objektivní *Tatsachen* ve vědě. Ta takzvaná fakta samozřejmě jsou sama o sobě proměnlivá a je proměnlivé také i to, k čemu se vztahují. To jest ta skutečnost, která je transformována do fakta, do faktů.

No ale pak máme ještě ve filosofii také určité invarianty, které platí pouze v rámci jisté filosofie. Ta filosofie se jimi musí řídit, anebo ztroskotá, pokud se jimi neřídí. To je osud mnoha filosofů, že ať už z jakýchkoli motivů nebo důvodů posouvají určité základní pozice, jak tomu říkáme, přesně řečeno znejistují, znepřesňují kontury svých principů a tím celou stavbu svého myšlení rozkolísají. To nemusí být vždycky ostatním filosofům na škodu, ale je to vždycky na škodu těm filosofům, kteří dopustí něco podobného na své filosofii.

* * *

Pátého sedmý dopis Gerlandu Heringerovi. *Sehr geehrter Herr Heringer.*